

'SCHERPE' ANALYTICUS SCHETST VERBAND LEGIONELLA EN DE ECHTE ECONOMIE

Arnold Heertje opent congres

AMERSFOORT – Hij vindt zelf dat hij in zijn 75e levensjaar 'van groter en waardevoller belang' is voor de Nederlandse samenleving, dan in de periode vóór zijn pensionering. Hij staat bekend om zijn scherpe analyses, snelle verbanden en uitgesproken opvattingen: Professor dr. Arnold Heertje is aangetrokken als gastspreker tijdens het grote Legionellacongres op donderdag 1 oktober a.s. in congrescentrum Regardz (tegenover station Amersfoort).

Heertje spreekt over het thema 'Legionella en de echte economie'. Hij gaat in op de mogelijke oorzaken van Legionellabesmettingen – en de gevolgen daarvan – in relatie tot onze economische 'gewoontes'.

De professor uit Bussum is geen Legionelladeskundige, maar is heel goed in staat de grote verbanden tussen economie, gezondheidszorg, preventie en de samenleving als totaliteit, te schetsen.

Met de Legionelladeskundigheid van de overige sprekers staat het op 1 oktober overigens meer dan goed. Wat denkt u van onze beide voorzitters: Prof. dr. Peter Speelman, hoofd afdeling infectieziekten van het Academisch Medisch Centrum Amsterdam (AMC), leidt het

ochtendgedeelte.

's Middags is de leiding in handen van prof. dr. ir. Dick van der Kooij, microbioloog bij KWR Watercycle Research Institute. Zowel Speelman als Van der Kooij zijn adviseur van Stichting Veteranenziekte. De lijst van sprekers is in meer opzichten indrukwekkend. Een greep eruit: Roel Coutinho, directeur Centrum Infectieziektenbestrijding van het RIVM, de Britse dr. Carol Joseph, projectleider bij EWGLI, het Europees Netwerk voor het melden van Legionellabesmettingen en dr. Kamilla Lettinga, internist-infectioloog die een paar jaar geleden promoveerde op een groot onderzoek naar de langdurige medische gevolgen van een Legionellabesmetting.

Ons Legionellacongres met als titel 'Waar staan we 10 jaar na Bovenkarspel' begint op 1 oktober rond 09.30 uur met een welkomstwoord van voorzitter Fred Bertrand. In de middag wordt het congres besloten met een forumdiscussie o.l.v. de beide dagvoorzitters. Ook lotgenoten van Stichting Veteranenziekte zijn – tegen een geringe vergoeding van 25 euro per persoon – welkom op het congres. Omdat dit een congres is voor professionals, die allen 100 euro per persoon betalen, hebben zij wel voorrang met de toewijzing van de te verdelen plaatsen! U kunt zich aanmelden via onze vernieuwde website www.legionellaziekte.nl waar u een apart 'blokje' ziet over het Legionellacongres.

prof. dr. Arnold Heertje

*Roel Coutinho,
directeur RIVM*

24e Lotgenotendag in 'groen' Ermelo

ERMELO – Het is een druk jubileumjaar voor onze stichting. Toch lukt het ook dit jaar weer om een lotgenotenbijeenkomst te houden, dit keer centraal in het land: het lommerrijke Ermelo op de Noord-west Veluwe. De datum: zaterdag 17 oktober.

Het wordt al met al de 24e keer dat zo'n 150 lotgenoten – een ervaringsaantal –

bijeen zullen zijn om met elkaar te spreken, elkaar te bemoedigen en te 'leren'

van een gastspreker of van actuele bestuursinformatie. De gastspreker hebben we deze keer maar even achterweg gelaten. Het programma is al overvol. De ontvangst is rond 10.30 uur in De Muzehof, Leuvenumseweg 66, 3852 AS in

Ermelo. (U hebt of krijgt binnenkort de officiële uitnodiging in de bus.) In het programma zullen we u in ieder geval op de hoogte brengen van de projecten in het afgelopen jaar:

(lees verder op pagina 2)

(vervolg van pagina 1)

- De Herdenkingsdag van 12 maart
- Het boek 'Legionella een ramp!'
- Het congres op 1 oktober
- De documentaire die we aan het maken zijn

Na het welkomstwoord door Fred Bertrand, voorzitter Stichting Veteranenziekte, volgt rond 11.00 uur een terugblik op ons herdenkingsjaar met aansluitend tijd voor lotgenotencontact. De lunch is rond 13.00 uur en vanaf 14.00 uur presenteren we u onze DVD. Tussen 15.00 en 15.30 uur wordt de dag afgesloten met een drankje en een hapje. Inschrijven uiterlijk 18 september via Stichting Veteranenziekte, p/a Zesstedenweg 92, 1613 KB Grootebroek.

Houd 'Legionella' in de gaten

Er zijn mensen onder u die vrijwel dagelijks het internet afspeuren, op zoek naar 'nieuws' over Legionella. Voor degenen die het nog niet weten een handige tip: Als u via www.google.nl, Google Alerts instelt bijvoorbeeld met het trefwoord 'legionella' of 'veteranenziekte' krijgt u meteen een bericht over wat er die dag in welke krant ook over Legionella is verschenen.

Redactie Char zoekt mensen voor reading

HILVERSUM – De redactie van het tv-programma Char (RTL4) heeft ons benaderd met een verzoek dat we aan ieder van u individueel voorleggen. Voor een nieuwe reeks van het programma Char is de redactie op zoek naar nabestaanden van Nederlandse rampen of rampen waarbij veel Nederlandse slachtoffers te betreuren waren. De Legionella-besmetting onder de bezoekers van de West-Friese Flora in 1999 is er daar één van.

In een toelichting op het verzoek meldt redactrice Tessa Dikker: "Char kan troost bieden na een ramp. Om de zoveel tijd is het even stil in Nederland. Rampen, tegenspoed en drama's doen iedereen beseffen hoe kwetsbaar we zijn. Maar hoe schokkend de situatie ook is, na verloop van tijd wordt nieuws oud nieuws en raken de gevolgen van de ramp voor de nabestaanden op de achtergrond. In een nieuwe serie van het Amerikaanse medium Char op RTL 4 willen we wekelijks één ramp centraal stellen. Bijvoorbeeld: de Legionellaramp in Bovenkarspel, de vuurwerkramp in Enschede, de cafébrand in Volendam, de Bijlmer-ramp, maar ook de Tsunami-ramp waar veel Neder-

landse slachtoffers getroffen zijn. Samen met nabestaanden en betrokkenen willen wij op een integere manier terugblikken op de ramp. Zij vertellen hoe hun overleden dierbare in het leven stond, hoe de ramp hun leven beïnvloed heeft en hoe zij het plotselinge verlies hebben verwerkt. Char zal de nabestaanden een reading geven. Dit kan een reading zijn aan een wat grotere groep met naasten van meerdere slachtoffers of juist een intieme reading aan een zeer select gezelschap van twee of drie nabestaanden van één slachtoffer. Char kan nabestaanden veel troost bieden. Uit voorgaande jaren is gebleken dat gasten zich na een reading vaak erg opgelucht voelen. Wij zijn op zoek naar nabestaanden die

geïnteresseerd zijn om een reading te krijgen van Char en zo in contact te komen met hun overleden dierbare.

U kunt u aanmelden of meer informatie vragen via: Tessa Dikker, Redactie Char, telefoon: 0297-351193, mobiel: 06-51302390, tessa.dikker@endemol.nl, www.rtl.nl/char

Het bestuur van Stichting Veteranenziekte geeft dit verzoek van RTL4 volkomen 'neutraal' aan u door. Ieder van u kan zelf de afweging maken of zij/hij zich aangetrokken voelt en ieder van u kan dan ook zelf besluiten al dan niet rechtstreeks contact te leggen met RTL4.

Bestuur breidt uit

BOVENKARSPSEL/ZUTPHEN – Het bestuur van Stichting Veteranenziekte wordt geleidelijk aan vernieuwd en – ietsje – verjongd. In elk geval één bestuurslid treedt af.

Het gaat om onze zeer gewaardeerde en altijd gastvrije penningmeester Bea Veldhuisen. Vrijwel vanaf de oprichting vormde ze – met voorzitter Fred Bertrand en secretaris Nico Hoffer – het dagelijks

bestuur. Voor Bea geldt zowel haar eigen gezondheid als die van haar man Jaap, beiden liepen ze in 1999 Legionella op, als de belangrijkste verklaring voor haar terugtrekken. Ruim vijf jaar geleden traden

bestuursleden Gerda Käss (nu vice-voorzitter) en Leo Bikker (eerst als adviseur, vanaf toen als bestuurslid technische zaken) toe tot ons bestuur, dat sindsdien

(lees verder op pagina 3)

(vervolg van pagina 2)

uit vijf mensen bestaat. Tegelijk met het aangekondigde vertrek van Bea stroomt – gelukkig – nieuw bestuursbloed onze kant op. De komende maanden lopen drie mensen mee bij de bestuursvergaderingen. In een volgend nummer van onze nieuwsbrief stellen wij de kandidaat-bestuursleden nader aan u voor, als zij en wij uiteindelijk besluiten daadwerkelijk toe te treden.

Wij danken ook op deze plaats penningmeester Bea van harte voor al haar inzet, enthousiasme en doorzettingsvermogen.

Nieuwe website in de lucht

Sinds half augustus is onze website grondig vernieuwd. De nieuwe website is gemaakt door Josja Krosenbrink van het bedrijf 20HZ.

Oranjebruin is verantwoordelijk voor de vormgeving. De nieuwe website is mogelijk gemaakt door een subsidie van het fonds PGO, een onderdeel van het ministerie van VWS. Het geld moet worden gebruikt voor vernieuwings-, voorlichtings- en/of ontwikkelingsprojecten. Dat is hiermee in gang gezet.

Onze speciale dank gaat uit naar Emiel Hoffer uit Zutphen die al vanaf 2000 – hij was toen nog maar net 16 jaar – tot juli dit jaar de eerste website van onze stichting betrokken en deskundig vorm heeft gegeven en jarenlang ontwikkeld en beheerd.

Legionellaziekte

Agenda

- don. 1 oktober 2009: AMERSFOORT – Congrescentrum Regardz, stationsplein. Aanvang: 09.30 uur: Legionellacongres. Organisatie: Stichting Veteranenziekte, samen met Groenhof congresorganisatie.
- zat. 17 oktober 2009: ERMELO – De Muzehof, Leuvenumseweg 66. Aanvang: 10.30 uur: 24e Lotgenotendag.
- zat. 21 en zon. 22 november 2009: ZUTPHEN – Edenhotel: bestuursvergadering (lange termijn); introductie drie kandidaat-bestuursleden.

PROFESSOREN VAN BRONSWIJK EN VAN DER KOOIJ LIJNRECHT TEGENOVER ELKAAR

Meningen verdeeld over toevoeging van chloor

EINDHOVEN (bron persbureau Novum) – Waterleidingbedrijven moeten chloor gaan toevoegen aan drinkwater om de Legionellabacterie te bestrijden. Alleen zo kan de gevaarlijke bacterie effectief bestreden worden. Dat zegt hoogleraar Gezondheidstechniek Annelies van Bronswijk van de TU Eindhoven maandag 24 augustus in het Nederlands Dagblad.

800 Mensen overlijden per jaar aan de Legionellabacterie, schat Van Bronswijk. Dit is meer dan de tientallen doden die de officiële cijfers melden, schrijft de krant. Een overheid die niet wil chloreren, is 'niet meer van deze tijd', stelt Van

Bronswijk. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) reageert volgens de krant positief op de oproep van Van Bronswijk. In Nederland wordt geen chloor aan het water toegevoegd omdat het potentieel kankerverwekkende stoffen zou bevatten en schadelijk is voor het milieu, schrijft de krant. Ook vinden veel mensen de smaak van chloor in drinkwater niet lekker. Het RIVM stelt dat er ook chloortoevoegingen zijn die smaakloos zijn. Overigens reageerde prof. dr.ir Dick van der Kooij, microbioloog van KWR Water Research direct op de uitspraak van Van Bronswijk. In het Nederlands Dagblad van 26 augustus,

en in onder meer de Wegener dagbladen, meldt Van der Kooij: "Wie chloor wil gebruiken om te voorkomen dat mensen Legionella oplopen, moet zoveel van deze chemische stof toevoegen dat de gebruikers dan weer ziek kunnen worden van de bijwerkingen. De manier waarop Nederland Legionella, ofwel veteranenziekte, probeert te voorkomen is vooralsnog doeltreffend. Toevoeging van chloor is overbodig. Mensen die overlijden aan Legionella, hadden dikwijls al een verzwakte weerstand of een longaandoening." Volgens Van der Kooij houdt Nederland nauwlettend de vinger aan de pols bij wateropslagplaatsen als

koeltorens en afvalwaterbassins. Ook controleren waterleidingbedrijven voortdurend de temperatuur van de leidingen en bouwen zij nieuwe leidingen die een goed verval hebben. Daarnaast is er veel voorlichting over het voorkomen van de veteranenziekte, bijvoorbeeld in kleedkamers en op campings. "Je zou heel veel chloor, in feite de verboden stof monochloromine, moeten toevoegen om legionellabacteriën in drinkwater te doden. Dat veroorzaakt te veel nare bijeffecten", aldus Van der Kooij. Bovendien, zo vindt hij, loopt een derde van de Nederlandse zieken de aandoening in het buitenland op.

't Is een spannende tijd!

In 2007 als bestuur beslisten dat 2009 'het jaar van de Legionella' moet worden is één ding. Maar om al die projecten dan nog uit te voeren... Natuurlijk hebben we hier en daar wel gezorgd voor de nodige hulp. Tenslotte zijn wij, als vijf bestuurders, ook maar vrijwilligers die het er allemaal maar even bij doen. Konden we de waardige herdenking op 12 maart organisatorisch zelf regelen, voor het maken van ons indrukwekkende boek 'LEGIONELLA... een ramp!' zorgden we voor hulp van de schrijvers Sanny de Zoete en Wouter Jong. Het derde project was het maken van een voorlichtingsfilm of -DVD.

Het audiovisuele bedrijf JOIN MEDIA is op dit moment druk bezig met het maken van opnames. Het script van deze DVD is na gesprekken met bestuursleden Gerda, Nico en Leo ontstaan. Ik ben zeer benieuwd naar het eindresultaat. Zoals het er nu naar uitziet kunnen we op 17 oktober de DVD op onze lotgenotendag vertonen. En ja, dan ons 4e project, het LEGIONELLACONGRES dat we op 1 oktober houden. Zonder de hulp van Groenhof Congresorganisaties hadden we dat nooit voor elkaar gekregen, maar als u eens wist hoeveel uren alle bestuursleden, maar met name Gerda, hier aan

hebben besteed (en nog besteden)! Maar goed, dat is het resultaat van ons uitgangspunt dat dit congres heel betaalbaar, en dus laagdrempelig, zou moeten zijn. Commerciële partijen vragen van de deelnemers voor zo'n congres meer dan het tienvoudige! En we wilden ook accreditatie voor dit congres (zodat deelnemers uit de gezondheidszorg punten konden halen voor het bijwonen), en dat hebben we geweten; het is je reinste geldklopperij om de beschikking te krijgen over de adressen van de partijen die we wilden uitnodigen. Maar ja, dat zijn we allemaal weer vergeten als dit congres een groot

Fred Bertrand, voorzitter Stichting Veteranenziekte

succes wordt. Waar wij op inzetten is, dat er eindelijk een onderzoek komt naar de lange termijn gevolgen van met Legionella besmette personen.

(Fred Bertrand)

Deze Nieuwsbrief is een editie van

Stichting Veteranenziekte

Opgericht in 1999 naar aanleiding van de Legionella-uitbraak op de Westfriese Flora.

Doelstelling: Stimuleren lotgenotencontact, belangenbehartiging slachtoffers, bevorderen preventieve maatregelen.

Donateurschap: € 25,- per jaar
Oplage: 750 exemplaren
Doelgroep: Donateurs, externen, artsen, GGD en media
Verschijning: Vier maal per jaar
Verspreiding: Gratis
Lay-out en druk: Drukkerij BorBo, Hoofdstraat 186, Bovenkarspel

Correspondentie bestuur Stichting Veteranenziekte:

Voorzitter:

Fred Bertrand
Tel. 0228 - 514901
✉ fbertrand@planet.nl

Secretaris / vice-voorzitter:

Gerda Käss
Tel. 0341 - 553712
✉ gerdakass@zonnet.nl

Technische zaken:

Leo Dick Bikker
Tel. 0184 - 415730
✉ mbikker@chello.nl

Secretariaat:

Nico Hoffer
Postbus 4015
7200 BA Zutphen
Tel. 0575 - 528287
✉ secretariaat@legionellaziekte.nl

Financiën:

Bea Veldhuisen
Postbus 225
1610 AE Bovenkarspel
Tel. 0228 - 519289
Fax 0228 - 350735
✉ bea@jveldhuisen.nl
Postbank: 8245110

Adres monument: november 2000
Spoorsingel te Bovenkarspel
(hoek St. Martinusstraat)

Klankbordgroep:

Hans Bakker, Nieuw-Venep	Tel. 0252 - 686582
Eric en Els v/d Dungen, Sint Michielsgestel	Tel. 073 - 5514184
Hanny Kaak, Gennep	Tel. 0485 - 516619
Ria Kerkhof, Harderwijk	Tel. 0341 - 785606
Frank Leurs, Born	Tel. 046 - 4858339
Nanny Meunier, Koog aan de Zaan	Tel. 075 - 6167091
Cor Mierop, Dordrecht	Tel. 078 - 6312854
Ad en Nelly van Steen, Breda	Tel. 076 - 8876484

Adviseurs Stichting Veteranenziekte:

mevr. drs. Iris van Bennekom, dir. Langdurige Zorg en plv. dir. gen. VWS
mevr. dr. Els Borst - Eilers, oud-minister VWS
mevr. prof. dr. Annelies van Bronswijk, hoogleraar Gezondheidstechniek
dhr. dr. René Jonkers, internist/longarts NVALT
dhr. prof. dr. ir. Dick van der Kooij, microbioloog KIWA
mevr. Ria Oomen - Ruijten, lid Europees Parlement, CDA
dhr. dr. Lucas van Schaik, endocrinoloog/internist/Legionellose-patiënt
dhr. Will Scheffer, beleidsmedewerker UNETO/VNI
dhr. prof. dr. Peter Speelman, internist/hoofd-infectieziekten AMC
dhr. dr. Peter v/d Velden, Instituut voor Psychotrauma
dhr. Laurens de Vries, directeur GGD Nederland
dhr. drs. Theo Wijlhuizen, internist bij VermoeidheidCentrum Lelystad